

Білоус Віктор Владиславович
Науковий керівник – канд. філос. наук, доц. Варипаєв О.М.
Державний біотехнологічний університет

ФІЛОСОФСЬКІ РЕФЛЕКСІЇ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОСТІ

Сучасний світ переживає період глибоких змін, що охоплюють різні сфери життя: від соціальних і політичних трансформацій до науково-технічних проривів та екологічних катастроф. Ці процеси, з одного боку, відкривають нові можливості для розвитку, але з іншого — породжують низку серйозних проблем, що ставлять під сумнів існуючі парадигми мислення.

З огляду на це, філософія набуває особливої актуальності як наука, що не лише шукає відповіді на фундаментальні питання, але й формує критичне осмислення тих змін, які визначають вектор розвитку людської цивілізації.

Однією з найгостріших проблем сучасності є соціальна нерівність, що проявляється як на рівні окремих країн, так і в глобальному масштабі. Зростання прірви між багатими і бідними, проблеми доступу до якісної освіти, медицини та можливостей розвитку стають катализатором соціальної нестабільності. Нерівномірний розподіл ресурсів та благ породжує почуття несправедливості та відчуження серед різних верств населення, що призводить до втрати довіри до інституцій та загострення соціальних конфліктів.

У цьому контексті філософія виступає інструментом для осмислення феномену справедливості, рівності та можливостей самореалізації особистості. Теоретичні праці Джона Роулза, зокрема його теорія справедливості як чесності, пропонують етичну модель, що орієнтована на побудову суспільства, де права та можливості кожного індивіда визнаються рівнозначними.

Проте, на практиці такі ідеї часто наштовхуються на економічні та політичні перепони, що породжує необхідність перегляду традиційних уявлень про роль держави, громадянського суспільства та ринку в контексті забезпечення соціальної гармонії.

Окрім цього, глобалізація та інтенсивний культурний обмін призводять до формування нових форм ідентичності, часто гібридних та фрагментованих. Людина сучасності опиняється перед викликом збереження своєї унікальності в умовах дедалі зростаючої стандартизації культурних норм та цінностей. Філософи, такі як Зигмунт Бауман, наголошують на "плинності" сучасних ідентичностей, що піддаються постійним трансформаціям у відповідь на зовнішні зміни.

Це призводить до виникнення феномену "рідкої модерності", де стабільні уявлення про сенс життя, роль особистості та її місце в суспільстві втрачають свою сталість.

Екологічні виклики — ще один важливий аспект сучасної філософської рефлексії. Зміна клімату, знищення біорізноманіття, виснаження природних ресурсів та забруднення довкілля ставлять під загрозу не лише комфортне існування людини, але й саме виживання багатьох видів на планеті. Ці проблеми, на перший погляд, мають суто технічний характер, проте їх вирішення неможливе без глибокого етичного осмислення ролі людини в природній екосистемі.

Традиційно антропоцентрична картина світу, де природа розглядається як ресурс для задоволення людських потреб, повинна бути переглянута на користь нових екологічно орієнтованих моделей мислення. Філософія глибокої екології, представлена працями Арне Неса, пропонує розглядати людину як частину єдиного природного світу, відповідальну за його збереження. Такий підхід передбачає відмову від домінуючої ролі людини та формування етики співіснування, де повага до життя у всіх його проявах стає центральною цінністю.

Ще одним важливим викликом сучасності є стрімкий розвиток технологій, зокрема інформаційних та біотехнологій. З одного боку, технологічний прогрес сприяє зростанню добробуту, покращенню умов життя та розширенню людських можливостей. З іншого боку, виникає загроза втрати контролю над технологічними процесами та етична дилема використання нових досягнень науки.

Проблеми штучного інтелекту, генетичної інженерії та біомедичних досліджень ставлять перед філософією питання про межі людської втручання в природу. Розробка автономних систем, здатних до самонавчання, породжує страх перед можливістю створення "суперінтелекту", що перевищуватиме людські можливості.

Постає питання: чи є морально прийнятним створення таких істот, і які права та обов'язки мають бути закріплені за ними? З іншого боку, генетичне редагування людини, хоча й має потенціал для лікування спадкових захворювань, викликає дискусії щодо етичної допустимості зміни самої сутності людської природи.

Філософи, такі як Ганс Йонас, закликають до формування "етики відповідальності", що враховує можливі наслідки людських дій для майбутніх поколінь. Його концепція передбачає переосмислення традиційного підходу до науково-технічного прогресу, де ключовою цінністю є не лише користь, а й відповідальність за збереження світу в гармонії та безпеці.

Таким чином, філософські рефлексії проблем сучасності охоплюють широкий спектр питань, пов'язаних із соціальною справедливістю, екологічною відповідальністю та моральними аспектами технологічного прогресу. В умовах глобальної невизначеності філософія не лише аналізує існуючі проблеми, але й пропонує нові орієнтири для осмислення ролі людини в мінливому світі. Вона спонукає до пошуку відповідей на питання, що стосуються сутності людини, її місця в природі та майбутнього розвитку цивілізації.

Постійний діалог між різними філософськими традиціями дозволяє глибше зрозуміти сучасні виклики та пропонує альтернативні сценарії майбутнього, засновані на принципах гуманізму, відповідальності та сталого розвитку. Таким чином, філософія зберігає свою значущість як наука, що не лише відображає дійсність, але й допомагає формувати більш справедливе, гармонійне та морально обґрунтоване суспільство в епоху глобальних змін.

Брюхович Марія Володимирівна

Науковий керівник – доктор філос. наук, доц. Корнієнко С.Г.

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

СПІВВІДНОШЕННЯ МАТЕМАТИКИ ТА ФІЛОСОФІЇ ДЛЯ ВИРІШЕННЯ ФУНДАМЕНТАЛЬНИХ ФІЛОСОФСЬКИХ ПРОБЛЕМ

Математика і філософія, на перший погляд може здатися, що між цими двома дисциплінами не має нічого спільного. Але насправді вони мають глибокий концептуальний та історичний зв'язок. Цей зв'язок можна умовити при розгляді фундаментальних філософських питань.

Спільний напрям цих двох наук розпочався ще в період Античної Греції. Піфагорійська філософська школа спрямовувала свої пошуки першооснови всього суцього у поле числа. Цим пояснюється обґрунтування наявних ідеалістичних речей на основі числової послідовності. Зокрема, поняття гармонії, краси пояснювалось через набір правильно підібраних чисел. Так, гармонія музичної симфонії була представлена послідовним рівним набором нот і тактів, що повторюються через виділені проміжки часу.

Платон продовжив піфагорійську традицію, висунувши на перший план геометрію («Бог завжди є геометром»). Теорія матерії Платона – це теорія правильних многогранників. Аристотель не заперечував значення математики в пізнанні природи, але вважав наукові поняття витягнутими з реального світу абстракціями, які можуть бути корисними при описі явищ [2].